Foodlab Hoeksche Waard

Uitvoeringsagenda

Juni 2021

gemeente
Hoeksche Waard

Inhoud

1. Inleiding 4
1.1 Vertrekpunt Roadmap to Foodlab 4
1.2 Leeswijzer 5
2. Agrifoodsector in de Hoeksche Waard 6
2.1 Hoeksche Waard als voedingsbodem voor de Randstad 6
2.2 Grote maatschappelijke opgaven 7
2.3 Wat betekent dit voor de rol van de gemeente? 7
3. Opzet Roadmap to Foodlab 8
3.1 Kwartiermakers en klankbordgroep 8
3.2 Programmalijnen 8
3.2.1 Gezond voedsel en welzijn 8
3.2.2 Agrarisch natuurbeheer en biodiversiteit 8
3.2.3 Techniek en innovatiekracht 9
3.3 Interactieve werksessies 9
3.4 Tussenrapport 9
4. Van uitwerking naar uitvoering 10
4.1 Overkoepelende activiteiten 10
4.1.1 Ontwikkeling samenwerkingsplatform 10
4.1.2 Interactieve belevingskaart 12
4.1.3 Begin- en eindpunt Foodlab Hoeksche Waard 13
4.1.4 Ontwikkeling 'foodroute' Foodlab Hoeksche Waard 15
4.2 Gezond voedsel en welzijn 16
4.2.1 HW Winkel en beeldmerk Hoeksche streekproducten 16
4.2.2 Doorontwikkeling van voedselinnovatie in de zorg (fase 1) 18
4.3 Agrarisch natuurbeheer en biodiversiteit 20
4.3.1 Ontwikkeling akkerranden Hoeksche Waard 20
4.4 Innovatie en techniek 21
4.4.1 Ontwikkeling van een onderwijsprogramma op het gebied van agrifood 21
4.4.2 Publiek-private samenwerking energietransitie in de landbouwsector 22
5. Communicatie 25
5.1 Connectie Regio Deal 25
5.2 Nog even in het kort: wat is Foodlab Hoeksche Waard? 25
5.3 Kernboodschap 26
5.4 Doelgroepen en doelstellingen 26

5.5 Strategie 27
5.5.1 Tone of voice 27
5.5.2 In te zetten middelen / kanalen 27

1. Inleiding

1.1 Vertrekpunt Roadmap to Foodlab

In 2019 is op initiatief van gemeente Hoeksche Waard het participatieproces Roadmap to Foodlab gestart. De aanleiding van dit proces is geweest om de ambities en doelen van Foodlab Hoeksche Waard te uit te werken en aan te scherpen. Wat verstaan we in de Hoeksche Waard onder Foodlab? Voor welke opgaven is het een oplossing en welke kansen kunnen ermee worden verzilverd? En vervolgens, hoe willen we het Foodlab realiseren als concreet initiatief?

De antwoorden op deze vragen zijn gevonden in samenspraak met diverse organisaties. De gemeente is al initiator verantwoordelijk voor het proces en heeft ondernemers, andere gemeenten/overheden, onderwijs- en kennisorganisaties en partners van het maatschappelijk middenveld hierin betrokken.

In de tweede fase van de Roadmap to Foodlab wil de gemeente in deze samenwerking met diverse organisaties bouwen aan een haalbare businesscase voor (de fysieke invulling van) het Foodlab. Aanvankelijk was namelijk het idee om het Foodlab in vorm van een grootschalig laboratorium te ontwikkelen, waar kennis, onderwijs, beleving en productie van voedsel onder één dak worden samengebracht. Voor dit idee was weliswaar veel maatschappelijke interesse, maar het ontbrak aan financieel draagvlak om een grootschalig vastgoedproject te ontwikkelen en te exploiteren. Ook is het de vraag of een gemeente verantwoordelijk moet zijn voor de exploitatie van zo'n ontwikkeling. Met deze invulling wordt bovendien te veel voorbij gegaan aan het ondernemerschap en de innovatiekracht die op de boerenerven en in de voedselketen plaatsvinden.

We hebben in deze fase echter wel de behoefte gezien om de maatschappelijke interesse in het Foodlab vast te houden en met een duidelijke gemeenschappelijke kracht het concept uit te werken. In de aanpak is gekozen voor een programmatische benadering, waarbij meerdere activiteiten bijdragen aan de doelen van Foodlab Hoeksche Waard. In het beeld van meerdere partners van de Roadmap to Foodlab betekent dat het verbinden van bestaande fysieke locaties met elkaar. Van één Foodlab naar een 'foodroute' van meerdere Foodlabs.

Afbeelding 1: schetsaanpak Roadmap to Foodlab

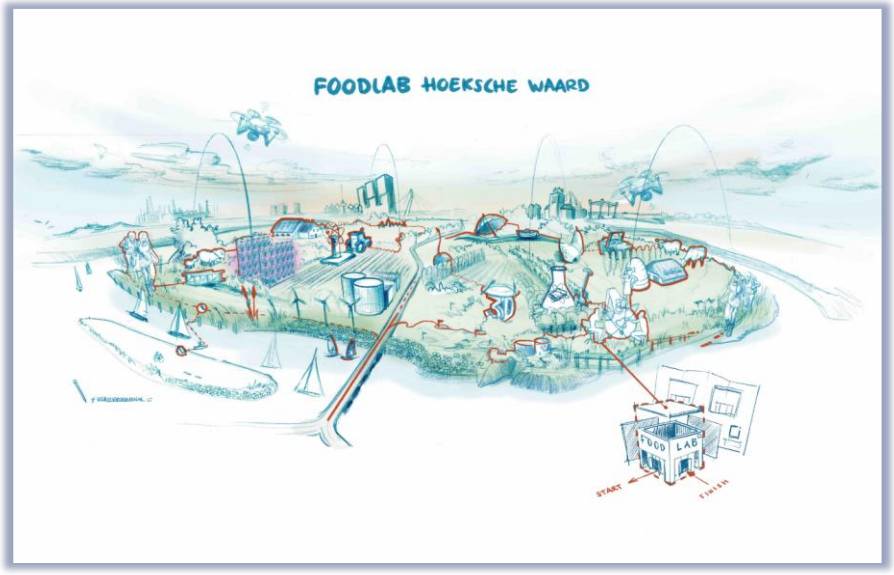

De verschillende Foodlabs die met elkaar in verbinding staan geven gezamenlijk invulling aan het concept Foodlab Hoeksche Waard. Onder meer bewoners, recreanten en scholen kunnen hun route afleggen over het eiland langs de verschillende initiatieven op het gebied van agrifood. Voor professionals bouwen we zo aan de proeftuin van pilots voor duurzame, innovatieve landbouw.

Het is daarbij wel denkbaar dat er aan dit netwerk één of meerdere begin- en eindpunten worden ontwikkeld als start van deze route. Om hiertoe te komen werkt de gemeente het concept Foodlab in de basis uit en voert zij gesprekken met investeerders en ondernemers om de fysieke locatie van het Foodlab (al dan niet in tijdelijke vorm) te ontwikkelen en exploiteren. De gedachte is dus dat de gemeente hiervoor aansluit op een concreet en haalbaar marktinitiatief en faciliteert in de ontwikkeling. Een ander belangrijk uitgangspunt van de Roadmap to Foodlab is dat de fysieke locatie van het Foodlab een middel is om het concept te versterken en de doelen te behalen en niet een doel op zichzelf.

De antwoorden op bovengenoemde vragen zijn in samenspraak gevonden. Nu we weten voor welke opgaven het Foodlab een oplossing biedt en welke kansen we kunnen verzilveren, gaan we er gezamenlijk mee aan de slag. Deze uitvoeringsagenda dient hierbij als 'kompas' voor de inzet en betrokkenheid van de gemeente voor dit project.

Naast de projecten die de gemeente oppakt, is er ruimte voor andere partijen om bij te dragen door bv. met hun initiatief aan te sluiten op het netwerk en door (nieuwe) activiteiten te starten. Met deze werkwijze sluit Foodlab aan op de bestaande energie/innovativiteit van de agrifoodsector.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk twee worden de kansen en bedreigingen van de agrifoodsector in de Hoeksche Waard kort beschreven. Deze geven richting aan de invulling van het concept Foodlab en de rol die de gemeente hierin neemt.

Vervolgens wordt de opzet van het project Roadmap to Foodlab uiteengezet. Welke partners lopen met de gemeente mee in het samenwerkingsproces en langs welke programmalijnen worden de ambities en doelen van het Foodlab aangescherpt.

In hoofdstuk 4 beschrijven wij de projecten die door de gemeente zijn/worden geïnitieerd in dit programma en hoe dit zich verhoudt tot andere gemeentelijke projecten.

De agenda sluit af met de communicatiestrategie.

2. Agrifoodsector in de Hoeksche Waard

2.1 Hoeksche Waard als voedingsbodem voor de Randstad

De kwaliteit van de landbouwgrond in de Hoeksche Waard behoort tot de beste van de wereld. Het no-nonsens ondernemerschap, de goede samenwerking tussen de boeren en de slimme ideeën voor nieuwe technieken hebben ervoor gezorgd dat de onze regio zich heeft ontplooid als internationaal koploper op gebied van duurzame innovatieve landbouw.

De ligging van de regio tegen het stedelijk gebied (regio Rijnmond, Drechtsteden) en op de corridor Amsterdam-Parijs maakt dat de Hoeksche Waard een unieke uitgangspositie heeft die economische kansen biedt. De stad-land-relatie wordt belangrijk gevonden in het gemeenschappelijk landbouwbeleid van het Ministerie van LNV en het programma Voedselfamilies van provincie Zuid-Holland.

Het voedsel dat in de Hoeksche Waard wordt geproduceerd vindt zijn weg via onze verbindingswegen naar de stad voor consumptie, verwerking en (internationaal) transport. Er vindt vanuit onze regio op grote schaal internationale handel plaats met unieke en kwalitatieve producten en daar is men trots op! De goede verbindingen met de stad bieden kansen om met onderwijs en recreatieschappen te werken aan de waardering van voedsel, bijvoorbeeld door gezonde biologische landbouw in korte ketens. Voor onze bewoners, maar juist ook voor de bewoners van de regio's om ons heen. Hoeksche Waard wordt niet voor niets bestempeld als voedingsbodem voor de Randstad. Deze positie willen we uitbouwen en uitdragen met het project Foodlab.

We zijn niet alleen een voedselproducerende gemeente, maar er vindt ook veel ontwikkeling en onderzoek plaats op gebied van onze voeding en productietechnieken. Bijvoorbeeld pilotprojecten voor regeneratieve landbouw, inzet op CO2-reductie tijdens het productieproces en verschillende vormen van functioneel agrarisch natuurbeheer, zoals bloem- en grasrijke akkerranden. Er zijn diverse agrariërs aan het experimenteren met biologische strokenteelt zonder gebruik van bestrijdingsmiddelen en wordt op het land de inzet van water gereguleerd middels peilgestuurde drainage. Daarnaast zijn er zijn grote 'innovators 'in de agrifoodsector in de Hoeksche Waard gevestigd, zoals Van Iperen, de Viscon Group en een dependance van de proefboerderij van de Wageningen University and Research (WUR).

Niet alleen tussen agrarische ondernemers is de samenwerking een belangrijke basis van vooruitgang, ook de verbindingen tussen overheden, onderzoeks- en onderwijsorganisaties en het maatschappelijk middenveld zijn stevig gelegd (triple helix). Door de onderlinge kruisbestuiving van ideeën, middelen en netwerken heeft de Hoeksche Waard veel potentie om door te ontwikkelen in haar kwaliteiten. Hierbij kijken we voor de versnelling van de ontwikkeling ook over hun grenzen voor extra middelen en nieuwe netwerken, zoals de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta en de lobby bij het Ministerie van LNV en in Brussel.

Hoeksche Waard loopt dus voorop waar het gaat om duurzame en innovatieve landbouw en al deze ontwikkelingen dragen bij aan de ambities van de agrifoodsector. Er liggen kansen om deze kwaliteiten onder de vlag van het Foodlab meer in gezamenlijkheid uit te dragen, bijvoorbeeld voor gebiedsmarketing, vrijetijdseconomie en het verbreden van het (middelbaar en hoger) onderwijsaanbod op het gebied van agrifood. Maar ook om zo nieuwe middelen aan te wenden voor de innovatieve projecten die bijdragen aan de transities in de agrifoodsector (zie ook paragraaf 2.2).

2.2 Grote maatschappelijke opgaven

Ondanks deze goede uitgangspunten wordt de agrarische sector ook in de Hoeksche Waard geconfronteerd met diverse uitdagingen die bepalend zijn voor de mate waarin boeren in staat zijn invulling te geven aan deze maatschappelijke opgaven en daarmee uiteindelijk ook de ontwikkeling van de sector:

- De bodemkwaliteit en daarmee het rendement van de voedselproductie is goed, maar staat onder druk als de boeren blijven werken zoals afgelopen decennia hebben gedaan en nu vaak nog steeds gebeurt.
- De verdiencapaciteit en de investeringsmogelijkheden van de boeren en tuinders zijn beperkt vanwege lage en sterk fluctuerende voedselprijzen en kapitaalintensieve productie.
- De afstand tussen boer en burger is groot en daarmee een bedreiging voor het maatschappelijk draagvlak van de agrifoodsector.
- (Europese) wet- en regelgeving is star, niet altijd duidelijk en soms zelf beperkend voor het ondernemerschap en de innovatiekracht.
- De druk op de milieukwaliteit en de klimatologische veranderingen zijn bepalend voor het toekomstperspectief van de sector.
- De kosten- en opbrengstenverdeling in de voedselsector is scheef, waarbij de meeste verdiencapaciteit aan het eind van de keten bij de detailhandel ligt en de boeren worden belast met complicerende omstandigheden op gebied van klimaat, regelgeving en draagvlak.

2.3 Wat betekent dit voor de rol van de gemeente?

Het behoud en de versterking van de bodemkwaliteit en het verkleinen van de afstand tussen boer en burger zijn opgaven voor de agrifoodsector. Daarnaast is de sector vanwege de grote grondposities van boeren belangrijk voor de beantwoording van maatschappelijke opgaven, zoals klimaatadaptatie, waterbeheer, herstel van de biodiversiteit en ruimtelijke kwaliteit (cultuur en erfgoed). De benodigde investeringen zijn vaak kostbaar. Het verdienpotentieel van de boeren is beperkt door de fluctuerende voedselprijzen en de starre wet- en regelgeving. Vanuit die gedachte neemt gemeente Hoeksche Waard haar verantwoordelijkheid en investeert in een gezamenlijke aanpak.

In de Hoeksche Waard werken we met elkaar aan:

1. Gezonde bodems: het toekomstperspectief van de agrifoodsector (‘volhoudbare landbouw’);
2. De Korte Keten: het verkleinen van de afstand tussen boer en burger (‘farm to fork-strategie’);
3. Kennisontwikkeling: door een regionaal leernetwerk op het gebied van agrifood.

Met onder meer het gebiedsprogramma Hoeksche Waard en de programmalijn Agrifood van de Regio Deal bieden we de sector financiële mogelijkheden voor investeringen in de sector. In deze programma’s werken we samen met het Interbestuurlijk programma Vitaal Platteland van provincie Zuid-Holland. Daarnaast treden we faciliterend op richting onze samenwerkingspartners, om externe financieringsbronnen en netwerken aan te boren. Op die manier zijn er subsidiemogelijkheden verbonden aan Foodlab Hoeksche Waard.

3. Opzet Roadmap to Foodlab

3.1 Kwartiermakers en klankbordgroep

In het voorjaar van 2019 hebben er circa 15 kwartiermakers (ondernemers/organisaties) het voortouw genomen om met elkaar te kijken wat zij in samenwerking met gemeente kunnen oppakken op het gebied van voedsel en hoe zij de plannen voor het Foodlab in de Hoeksche Waard verder kunnen brengen. Afgesproken is dat er een gezamenlijk programma van een jaar wordt opgezet met de werktitel: Roadmap to Foodlab. In het proces dat hieraan ten grondslag ligt wordt het concept Foodlab uitgewerkt en gebouwd aan een haalbare businesscase.

In december 2019 is door de gemeentelijke projectleider een klankbordgroep samengesteld die toeziet op het participatieproces en erop stuurt dat de ambities en onderliggende doelstellingen worden behaald. In de klankbordgroep zijn de volgende organisaties vertegenwoordigd:

- Wethouder economie namens gemeente Hoeksche Waard.
- Programmamanager Gebiedsprogramma Hoeksche Waard namens Provincie Zuid-Holland.
- Voorzitter van LTO Noord afdeling Hoeksche Waard.
- Algemeen directeur van Rabobank Zuid-Hollandse Eilanden.
- Algemeen directeur namens Zorgwaard.
- Rector van het Wellant College Klaaswaal.
- Architect namens Roos Ros Architecten.

3.2 Programmalijnen

De klankbordgroep heeft drie programmalijnen gedefinieerd, waarlangs Foodlab Hoeksche Waard wordt uitgewerkt, namelijk:

1. Gezond voedsel en welzijn.
2. Agrarisch natuurbeheer en biodiversiteit.
3. Techniek en innovatiekracht.

Langs deze drie programmalijnen is deze uitvoeringsagenda ook opgebouwd. In onderstaande worden deze kort toegelicht.

3.2.1 Gezond voedsel en welzijn

Er is in de wetenschap en het overheidsbeleid veel aandacht voor het effect van zowel voeding als de leefomgeving op de gezondheid van mensen. De Hoeksche Waard heeft hiervoor een goede uitgangspositie. De omgeving (het landschap) nodigt uit tot gezond gedrag en bewegen en de inwoners staan relatief dicht bij de voedselproductie. Onder deze programmalijn wordt de toegevoegde waarde van ons voedsel voor de gezondheid en het welzijn uitgewerkt. Het doel is om strategieën en projecten te ontwikkelen die effectief zijn bij het bevorderen van die gezondheid. Integrale samenwerking tussen gemeente, zorgpartijen, wetenschap/onderwijs en gezondheidsorganisaties (zoals Zorgwaard, GGD) is hiervoor het vertrekpunt.

3.2.2 Agrarisch natuurbeheer en biodiversiteit

Doel van deze programmalijn is om de belangen van natuurorganisaties en agrariërs niet te zien als tegenstelling, maar een sterk fundament om samen in op te trekken als het gaat om natuurbeheer, biodiversiteit en bodem. Met andere woorden, het herstel en de ontwikkeling van de biodiversiteit cruciaal is voor zowel agrarisch natuurbeheer als een succesvol boerenbedrijf. Dit vraagt om het versterken van de relatie en dialoog tussen boeren, natuur- en landschapsorganisaties, wetenschap/onderwijs, recreatie en marketing. Met onder andere de doorontwikkeling van de

akkerranden en daarbij ook aandacht voor educatie- en recreatiemogelijkheden geven we invulling aan deze programmalijn.

3.2.3 Techniek en innovatiekracht

De Hoeksche Waard is een proeftuin voor duurzame, innovatie landbouwtoepassingen. De boeren werken hierbij samen met belangrijke ketenpartners en het hoger en wetenschappelijk onderwijs. De koplopers in de agrifoodsector zijn continu in ontwikkeling en dragen als pioniers bij aan de eerste stappen naar het gezamenlijk toekomstperspectief van kringlooplandbouw (Visie Waardevol en Verbonden, Ministerie LNV, 2018). Er liggen ontwikkelkansen om bijzondere innovaties of projecten te kunnen zien en te beleven. Het idee van het Foodlab appelleert duidelijk aan de behoefte om een leernetwerk te organiseren waarin kennis en ervaringen worden gedeeld. De opgave is om de grote massa van traditionele boeren in deze innovaties meer te betrekken, zodat ook zij kunnen meebewegen in de transitie naar volhoudbare landbouw.

3.3 Interactieve werksessies

Om de informatie over de ambities en doelen van Foodlab Hoeksche Waard op te halen is voor elke programmalijn een interactieve werksessie georganiseerd op het gemeentehuis. Bij elke werksessie zijn organisaties/vertegenwoordigers uitgenodigd van zowel binnen als buiten de Hoeksche Waard en is gekozen voor een mix van mensen van overheden, het bedrijfsleven, wetenschap, maatschappelijke partners en andere overheden. In totaal zijn zo circa 80 organisaties (triple helix) direct of indirect aangesloten op het participatieproces.

De deelnemers aan de sessies hebben in vier stappen gewerkt aan de eerste uitwerking desbetreffende programmalijn:
1. Welke associatie hebben jullie met de ambitie zoals die is geformuleerd door de klankbordgroep?
2. Welke doelen willen jullie bereiken rondom jullie thema, de ambities en de associaties die jullie daarbij hebben?
3. Welke inspanningen leveren jullie zelf, zien jullie bij andere of zouden jullie een goed idee vinden?
4. Wat zou een eerste stap kunnen zijn?

3.4 Tussenrapport

De opbrengst van deze werksessies is verwerkt in bijgevoegd Tussenrapport. In het rapport worden activiteiten beschreven die invulling (zouden kunnen) geven aan Foodlab Hoeksche Waard. Dit rapport net als het participatieproces opgezet langs de drie programmalijnen.

De ambitie van Foodlab Hoeksche Waard is in het rapport aangescherpt tot: *Foodlab heeft de ambitie om de kennis en kunde in de Hoeksche Waard zicht- en beleefbaar te maken voor een breed regionaal publiek en te benutten voor verbeteringen in de landbouw, de natuur en de gezondheid.*

Zo wordt er richting voor het Foodlab bepaald, maar worden er nog geen harde keuzes gemaakt in welke activiteiten worden uitgevoerd. Ook maakt dit rapport niet concreet wie wat doet. Niet alle ideeën kunnen (tegelijk) worden opgepakt en daarom is het belangrijk keuzes te maken. Wel klinkt duidelijk door dat er al veel goede initiatieven zijn waarvoor Foodlab van toegevoegde waarde kan zijn, en andersom die vorm en inhoud geven aan Foodlab Hoeksche Waard.

De klankbordgroep en diverse partners die hebben deelgenomen aan de werksessies hebben de gemeente gevraagd een eerste aanzet voor te doen door deze Uitvoeringsagenda op te stellen. In deze agenda worden deze programmalijnen beknopt uitgewerkt en vertaald naar concrete projecten.

4. Van uitwerking naar uitvoering

Het is voor het draagvlak in het proces belangrijk dat uit de ideeën die zijn opgehaald concrete acties volgen, zodat we na de uitwerking zichtbare resultaten uitvoeren. Tijdens de werksessies is gebleken dat partners een duidelijke rol zien voor de gemeente om hier een aanjagende rol in te spelen. Niet zozeer om alle projecten zelf te realiseren, maar vooral om randvoorwaarden te scheppen, waardoor Foodlab lading krijgt en ondernemers, kennisorganisaties en andere overheden erop aansluiten. De basisgedachte is dat de gemeente de gemeenschapszin verzilvert, waarna de ondernemers er goud van maken.

Afbeelding 2: structuur uitvoeringsagenda Roadmap to Foodlab

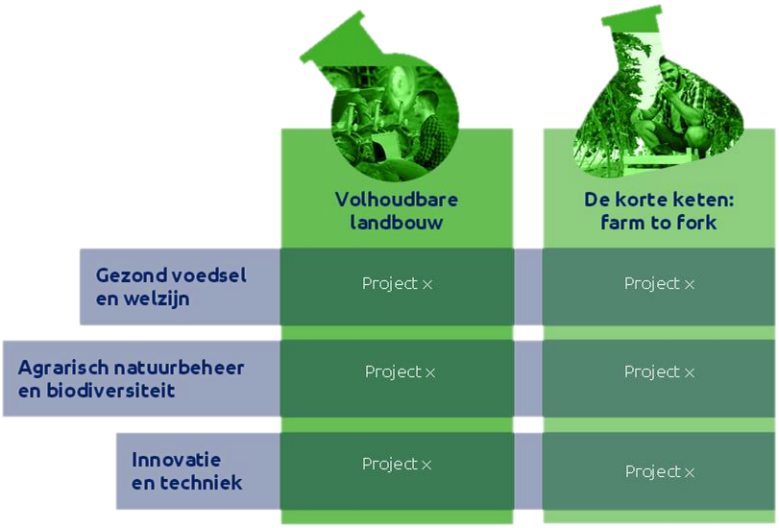

In onderstaande worden de projecten beschreven die de gemeente in de Uitvoeringsagenda Foodlab Hoeksche Waard uit gaat voeren of al in voorbereiding zijn (in verband met planning/momentum). De projecten dragen bij aan de doelen voor gezonde bodems, het verkorten van de keten en/of het ontwikkelen van een leernetwerk op gebied van agrifood. Dit overzicht is niet uitputtend en kan op basis van voortschrijdend inzicht worden gewijzigd en aangevuld. De doorlooptijd van de uitvoering is vanaf augustus 2020 tot en met augustus 2022.

4.1 Overkoepelende activiteiten

4.1.1 Ontwikkeling samenwerkingsplatform

Het proces Roadmap to Foodlab heeft tot nu toe veel energie losgemaakt bij diverse partijen. Van belang is om deze energie vast te houden en verder uit te bouwen. In de drie werksessies is dan ook de behoefte uitgesproken voor een platform waarbij echte ontmoetingen belangrijk zijn en worden ondersteund door een (digitale) community. Dit versterkt de gedachte dat Hoeksche Waard al een Foodlab (of beter gezegd: een 'foodroute' van Foodlabs) is en dit meer in gezamenlijkheid moet worden uitgedragen.

Doelen

Het samenwerkingsplatform maakt de kwaliteiten van de Hoeksche Waard op het gebied van landbouw, voedsel en innovatie zichtbaar, ontsluit kennis en kunde op dit gebied en inspireert zo een breed netwerk. Op het platform wordt informatie gedeeld over het project, betrokken organisaties kunnen er met elkaar de contacten leggen en initiatieven gerelateerd aan het Foodlab worden er gedeeld. Op die manier kan de programmatisch aanpak van het project breed, onder alle betrokkenen worden uitgedragen.

Opzet
In verband met de grote diversiteit van samenwerkingspartners en de coronacrisis (thuiswerken, beperkte mogelijkheden voor bijeenkomsten en 1,5 meter afstand) wordt gestart met een digitale invulling van een platform. Hiervoor ontwikkelen we een website, zodat het platform interactief te gebruiken is. Van belang is dat de initiatieven die direct of indirect invulling geven aan de gedachte van Foodlab terugkomen op het platform en andersom, dat op de diverse Foodlab-locaties verwezen wordt naar het grotere geheel waar zij onderdeel vanuit maken: Foodlab Hoeksche Waard. Wanneer er meer mogelijkheden voor zijn, dan kan dit platform ook fysieke invulling krijgen. Bijvoorbeeld met lezingen, themabijeenkomsten en werkexcursies. De kracht zit juist in de combinatie van een digitale en een analoge invulling.

Het platform wordt na oplevering gekoppeld aan de website voor gebiedsmarketing. Deze website zien we als de paraplu waaronder straks ook andere platforms komen te hangen (w.o. Werken en Leren in de Hoeksche Waard). Hierbij houdt de strategische communicatieadviseur de regie en zorgt ervoor dat deze straks qua vormgeving, inhoud en techniek op elkaar aansluiten.

Organisatie
De ideeën bij dit platform willen we toetsen en uitwerken in samenwerking met betrokken ondernemers en organisaties. De klankbordgroepen van het Foodlab en gebiedsmarketing hebben hierin een centrale rol. De gemeente neemt het voortouw en de ondernemers en de andere betrokken organisaties geven er invulling en betekenis aan.

Zo heeft de gemeente in 2020 al een inventarisatie uitgevoerd van de agrifood-initiatieven die invulling geven aan de Foodlab-gedachte. Hieruit is een long- (60 stuks) en shortlist (35 stuks) voortgekomen van initiatieven die zich willen verbinden aan het Foodlab. Dit voorwerk biedt goede basis om het platform inhoudelijk vorm te geven. Het 'bouwen' van het platform (techniek en vormgeving) wordt extern uitbesteed. Hierbij wordt de koppeling met gebiedsmarketing gelegd.

Belangrijk is dat het platform actueel blijft (nieuws, activiteiten/ bijeenkomsten, organisatie/partners etc.). Dat vraagt om regie en samenwerking. Het beheer ligt in handen bij de op te richten stichting gebiedsmarketing. Tot het moment dat deze organisatie staat is de gemeente (team ondernemen en communicatie) hiervoor verantwoordelijk.

Digitaal samenwerkingsplatform Foodlab	
Inzet	
Projectleider Foodlab	Coördinatie proces, inhoud
Accountmanager bedrijven	Netwerk, inhoud
Communicatieadviseur	Ontwerp en redactie platform
Gebiedsmarketeer	Koppeling gebiedsmarketing
Vormgeving en techniek	
Extern, i.s.m. gebiedsmarketing	
Doorlooptijd	
Q3 2021 – Q4 2021	
Budget	
Gemeente, gebiedsmarketing	Bestaande opdracht (incl. beheer platform)
Gemeente, budget Foodlab	€ 25.000,- (eenmalig 2021)

4.1.2 Interactieve belevingskaart

De Hoeksche Waard kent veel initiatieven op het gebied van de korte keten en multifunctionele landbouw. Boeren die naast hun hoofdactiviteit een (biologische) landwinkel hebben, een pluktuin waar (school)kinderen zelf voedsel en bloemen kunnen oogsten/plukken en zo meer leren hoe alles groeit en bloeit en sportieve activiteiten op en rond het erf, zoals kanoverhuur en boerengolf. De Hoeksche Waard is hier sterk in en wil dit ook breed uitdragen.

Doelen

De invulling van de initiatieven is overal uniek en de informatievoorziening wat er wanneer en met hoeveel bezoekers mogelijk is, wordt nog niet centraal ontsloten. Vanuit het project Foodlab willen we daar verandering in brengen door de ontwikkeling van een interactieve belevingskaart. Het idee van deze belevingskaart is dat de verschillende initiatieven met elkaar in verbinding worden gebracht en gezamenlijk een divers, jaarrond programma aan activiteiten te bieden hebben. Hierbij willen we zowel de bewoners (jonge huishoudens) als de recreanten van buiten de Hoeksche Waard bereiken als belangrijkste doelgroepen.

Afbeelding 3: voorbeeld interactieve kaart Groene Hart

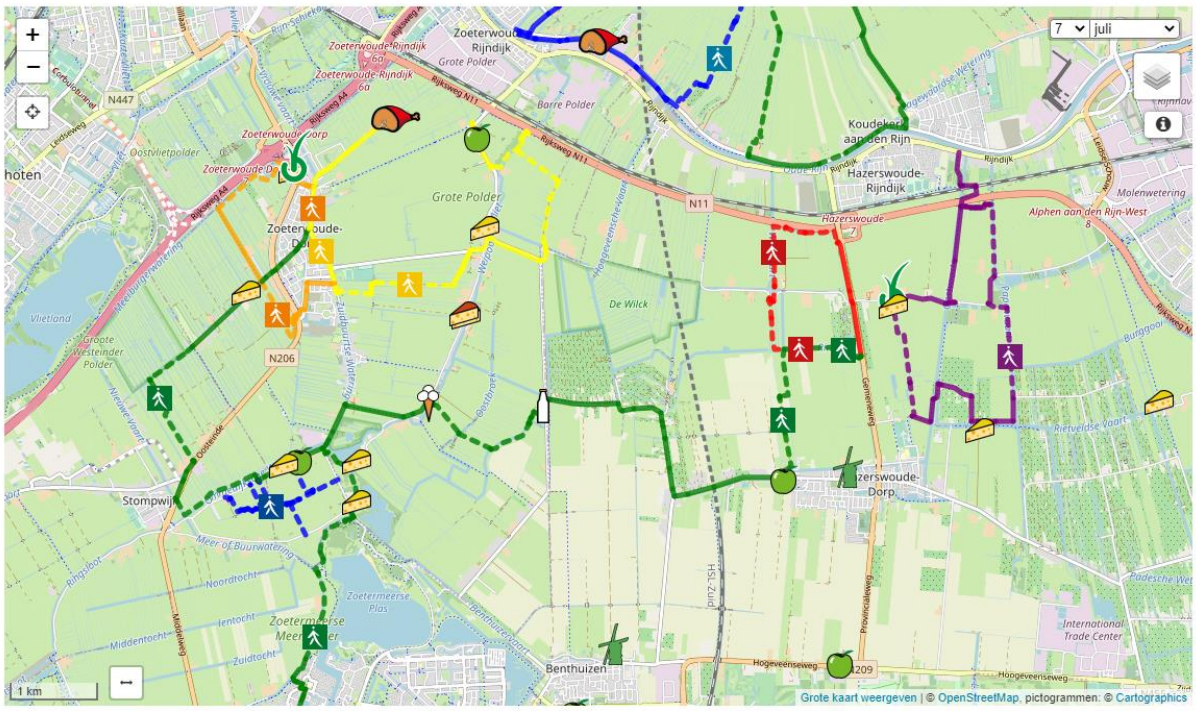

Bron: Land van Wijk en Wouden, 2021

Opzet

Tussen deze locaties worden fiets-, wandel- en ruiterroutes ontwikkeld. Het mes snijdt zo aan meerdere kanten: door de toenemende bezoekersstromen faciliteren we de ondernemers in hun verdiencapaciteit en de ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen. Arrangementen op het gebied van agrifood, koop lokaal en beleving dragen bovendien bij aan de ontwikkeling van vrijetijdseconomie in de Hoeksche Waard.

Interactieve belevingskaart	
Inzet	
Projectleider Foodlab	Coördinatie proces, inhoud
Accountmanager bedrijven	Netwerk, inhoud
Medewerker economie	Recreatieroutes
Communicatieadviseur	Ontwerp, communicatie
Gebiedsmarketeer	Koppeling gebiedsmarketing
Vormgeving en techniek	
Externe opdracht	
Doorlooptijd	
Q2 2021 – Q3 2021	
Budget	
Gemeente, budget Foodlab	€ 25.000,- (eenmalig 2021)
Gemeente, budget Foodlab	€ 5.000,- (eenmalig 2022)
Regio Deal (doorontwikkeling Zuid-Hollandse Delta)	p.m.

4.1.3 Begin- en eindpunt Foodlab Hoeksche Waard

Zoals eerder geschreven sluit de gemeente voor de fysieke invulling van het Foodlab aan op een concreet en haalbaar marktinitiatief en facilieren we in de ontwikkeling. De ondernemers zijn zelf verantwoordelijk voor de exploitatie en het beheer van hun initiatief. Deze locatie/dit gebouw dient als een begin- en eindpunt van de 'foodroute' over de Hoeksche Waard.

Deze marktontwikkeling hebben we gevonden in de nieuwbouwplannen van de Hoeksche Hoeve voor de productie, verwerking en verhandeling van de Hoeksche Chips. De Hoeksche Hoeve is gelegen aan de Boendersweg in 's-Gravendeel. De ondernemers willen hun nieuwe productielocatie toegankelijk maken voor het publiek. De bezoekers (bewoners, recreanten, scholen) maken op een interactieve en educatieve wijze kennis met het proces van pootaardappel in de grond tot en met een zak chips in de doos. Met oog op veiligheid en hygiëne zijn hier de nieuwbouwplannen op aangepast (plus op de al geplande ontwikkeling).

Daarnaast zijn de initiatiefnemende ondernemers één van de koplopers in de Hoeksche Waard op het gebied van duurzame, innovatieve landbouw. Zodoende komen de doelen op gebied van volhoudbare landbouw, de korte keten en kennisontwikkeling samen in dit project.

Doelen

Het mes snijdt in dit initiatief meerdere kanten:

- Duurzaamheid/Korte Keten: de samenwerking tussen twee afzonderlijke landbouwbedrijven heeft geleid tot de productie van een eindproduct op onderscheidende en duurzame wijze. Het initiatief toont een succesvol voorbeeld van de korte keten, waarbij de verwerking van het basisproduct tot een eindproduct op het boerenbedrijf plaatsvindt. Bezoekers krijgen de mogelijkheid rechtstreeks producten bij de boer te kopen. Hiermee hebben de boeren een nieuw verdienmodel voor het akkerbouwbedrijf gerealiseerd.
- Innovatief: de wijze waarop de productie, de logistieke stromen en de marketing van Hoeksche Chips zijn opgezet zijn innovatief te noemen. Ook in de teelt passen de ondernemers diverse innovatieve (onderzoeks)technieken toe die bij een bezoek aan de

Hoeksche Hoeve voor het voetlicht kunnen worden gebracht. Het delen van kennis en ervaringen werkt inspirerend voor andere boeren in de omgeving en draagt bij aan een beter beeld van de agrifoodsector bij 'de burger'.

- Educatief: de nieuwe locatie biedt mogelijkheden voor boerderij- en voedseleducatie. Schoolklassen worden er geïnformeerd over de herkomst van ons voedsel. Voor jonge gezinnen van binnen en buiten de Hoeksche Waard is een bezoek aan Hoeksche Hoeve een leuk educatief uitje.
- Recreatief: ontwikkeling van een nieuwe recreatieve voorziening aan de oostzijde van de Hoeksche Waard. De locatie dient ook als rustpunt voor wandelaars en fietsers, omdat aansprekende wandel- en fietsroutes erop zijn aangesloten. Voor bezoekers van de 'foodroute' is Hoeksche Hoeve een logisch begin- en eindpunt met ontvangstmogelijkheden (gastheerschap), sanitaire voorzieningen, detailhandel/boerderijverkoop en beleving/proeven van de producten.

N.B. De ontwikkeling bij Hoeksche Chips wordt met hulp van de gemeente gepositioneerd als begin- en eindpunt van de 'foodroute'. Gezien de omvang van de Hoeksche Waard en de spreiding van de initiatieven die invulling geven aan de 'foodroute' is het denkbaar dat er in een later stadium meerdere begin- en eindpunten worden ontwikkeld. Dit wordt meegenomen in de communicatiestrategie. Zie ook paragraaf 4.1.4.

Afbeelding 4: ontwerp Foodlablocatie Hoeksche Hoeve

Organisatie
Gemeente faciliteert in dit project door de ruimtelijke procedure, advisering en bemiddeling voor subsidies, concept-ontwikkeling (logo, belevingselementen, informatiepanelen etc.) en communicatie/marketing. De ondernemers zijn zelf verantwoordelijk voor de exploitatie en het beheer van hun initiatief. De afspraken hierover worden tussen gemeente en ondernemers vastgelegd.

Aanvullend zal stichting Natuurmonumenten onder de vlag van het investeringsprogramma 'Rotterdam de Boer op!' in natura een bijdrage leveren, doordat zij in overleg met de ondernemers investeren in de biodiverse aanleg en aankleding van de buitenlocatie van deze Foodlablocatie.

De nieuwbouw zal medio kwartaal 3 2021 starten. De contacten ter voorbereiding hierop zijn gelegd.

Begin- en eindpunt Hoeksche Hoeve	
Inzet	
Projectleider Foodlab	Coördinatie proces, inhoud
Accountmanager bedrijven	Netwerk, inhoud
Communicatieadviseur	Communicatie, pr, vormgeving
Gebiedsmarketeer	Koppeling gebiedsmarketing
Vormgeving en techniek	
Externe opdrachten	
Doorlooptijd	
Q2 2021 – Q2 2022	
Budget	
Nieuwbouw productielocatie	Private investering
Provincie Zuid-Holland	€ 50.000,- (eenmalig 2021)
Regio Deal, businesscase Netwerk van Foodlabs	€ 108.350,- (eenmalig 2021)
Gemeente, budget Foodlab (beheer)	€ 10.000,- (eenmalig 2022)
Rotterdam de Boer op!	In natura door biodiverse aanleg buitengebied Foodlablocatie

4.1.4 Ontwikkeling 'foodroute' Foodlab Hoeksche Waard

De nieuwbouw van Hoeksche Hoeve is een ontwikkeling die goed aansluit op de ambitie en doelen van Foodlab, maar niet de enige Foodlablocatie van de 'foodroute' door de Hoeksche Waard. In verband met op de grote omvang van onze regio en de diversiteit van de agrifoodsector willen we meer initiatieven laten te binden aan het project. Op die manier presenteren we een compleet aanbod van activiteiten, waarin de sector en het publiek zich goed in herkennen. Dit sluit aan op de programmatische en regionale insteek van het project. Zoals benoemd in paragraaf 4.1.1 hebben we hiervoor al enig voorwerk verricht onder de ondernemers.

Doelen

Doel is om de 'foodroute' na de lancering van de Foodlablocatie bij Hoeksche Hoeve, verder te ontwikkelen door ook andere ondernemers/partijen aan te laten sluiten op de samenwerking. De initiatieven die onderdeel zijn van Foodlab krijgen een plaats op het samenwerkingsplatform en op locatie wordt met signing en conceptontwikkeling voor de bezoeker duidelijk dat ze onderdeel zijn van iets groters.

Opzet

Op alle deelnemende wordt een fotoframe gezet, waar bezoekers/schoolklassen tijdens hun bezoek een (groeps)foto kunnen maken. De keuze voor het fotoframe sluit aan op gebiedsmarketing. De vormgeving kan op maat worden gemaakt. Bijvoorbeeld, bij Hoeksche Hoeve staat de aardappel/chips centraal en bij een fruitteler appels en peren. Op het frame wordt een korte beschrijving gegeven van het initiatief, met een verwijzing (middels QR code) naar de website van Foodlab Hoeksche Waard voor aanvullende informatie. Dit frame wordt contourgesneden en geprint/gewrapt in weersbestendig materiaal.

Afbeelding 5: schetsontwerp van fotoframe Foodlab

Organisatie
De afspraken hierover worden tussen gemeente en ondernemers vastgelegd.

Ontwikkeling 'foodroute'	
Inzet	
Projectleider Foodlab	Coördinatie proces, inhoud
Accountmanager bedrijven	Netwerk, inhoud
Communicatieadviseur	Communicatie, pr, vormgeving
Gebiedsmarketeer	Koppeling gebiedsmarketing
Vormgeving en techniek	
Externe opdrachten	
Doorlooptijd	
Q3 2021 – Q3 2022	
Budget	
Gemeente, budget Foodlab	€ 80.000,-

4.2 Gezond voedsel en welzijn

4.2.1 HW Winkel en beeldmerk Hoeksche streekproducten

De Hoeksche Waard is vele verkooppunten van lokale en streekproducten rijk, zoals landwinkels en andere vormen van verkoop door de boer. Vaak zijn deze gevestigd op het erf van de boerderijen die het voedsel produceren. Hier gaat waarde van uit, omdat de consumenten tijdens hun aankoop zien en beleven waar hun voedsel vandaan komt. Kortom, het draagt bij aan de doelen om voedselketen te verkorten en de afstand tussen boer en burger te verkleinen. Voor de ondernemers biedt directe verkoop een nieuw verdienmodel.

Doelen
Vanuit dit vertrekpunt heeft de Detailhandelsraad Hoeksche Waard het idee ontwikkeld om een Hoeksche Waard Winkel (HW Winkel) te ontwikkelen: een fysiek verkooppunt van Hoeksche streekproducten bijvoorbeeld in een winkelgebied. Dit verkooppunt is aanvullend op de directe verkoop door de boer op het erf en eventueel online. Het assortiment van deze winkel zal zich niet beperken tot voedsel, maar hieraan kan ook non-food producten en diensten uit de Hoeksche Waard worden toegevoegd. Een voorwaarde om dit idee succesvol verder te brengen is een duidelijke conceptontwikkeling met aandacht voor marketing/communicatie, logistiek en beheer.

Pilot
In het voorjaar van 2020 heeft de Detailhandelsraad in samenwerking met gemeente Hoeksche Waard en provincie Zuid-Holland een eerste pilot gestart door het idee van de HW Winkel te verbinden aan de doorstart van de supermarkt in Maasdam. En met succes. De verkoop van streekproducten heeft een aanzuigende werking gehad op de winkel. De verwachte omzet van okotber 2020 is tijdens de vakantieperiode al gehaald. De ambitie is om het concept van de HW Winkel door te ontwikkelen en de geleerde lessen van de pilot in Maasdam toe te passen voor het vervolg.

Opzet
De ambitie is om in vorm van een HW Winkel een nieuw verkoopkanaal te ontwikkelen voor streekproducten uit de Hoeksche Waard (fase 1). Voor de vermarkting van de streekproducten is het plan om een beeldmerk te ontwikkelen (fase 2). Op die manier heeft de consument de herkenning van de oorsprong van de producten en draagt de agrifoodsector gezamenlijk de Hoeksche Waard als merk uit. Het beeldmerk wordt ontworpen in samenwerking met ondernemers en zal onderdeel zijn van het merkenpaspoort van gebiedsmarketing.

De HW Winkel wordt gezien als aanvulling op de boerderijverkoop en dus niet als vervanging. De verwachting is dat beide verkoopkanalen versterkend zijn voor elkaar en kunnen bijdragen aan de ambitie voor een Hoeksche corporatie met een eigen beeldmerk. Vanuit het project Foodlab wil de gemeente hierin faciliteren door het regelen van financiën, contacten met de (food)ondernemers en de verbinding met gebiedsmarketing. Voorwaarde is dat ondernemers zich in deze aanpak herkennen.

Organisatie
Voor dit initiatief zullen twee externe partijen als kwartiermaker worden aangesteld. Voor de financiering zijn door provincie Zuid-Holland middelen van het Gebiedsprogramma Hoeksche Waard beschikbaar gesteld. Mogelijk kan in een later stadium ook aanspraak gemaakt worden op de planvormingssubsidie winkelgebieden van de provincie Zuid-Holland of de middelen van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta.

De beoogde aanpak is als volgt:

Fase 1 – Haalbaarheid en draagvlak:
Inventariseer de behoefte van de ondernemers voor het ontwikkelen van het Hoeksche Waard-merk.

- Marktonderzoek: inventarisatie van de mogelijkheden en ideeën van de ondernemers.
- Vaststellen van de verwachtingen van de ondernemers t.o.v. de gemeente en de Detailhandelsraad.
- Businesscase: haalbaarheidsanalyse van het project, inclusief een verdienmodel.
- Draagvlakvorming onder de ondernemers in Hoeksche Waard.
- Ontwerp van organisatievorm en marketingbehoefte.

Fase 2 – Implementatie:

- Opzetten van een samenwerkingsverband voor lokale ondernemers uit Hoeksche Waard: toelevering, beheer, logistiek en kwaliteitsborging.
- Marketing- en brandingsstrategie in samenwerking met gebiedsmarketing.
- Uitvoering in vorm van pilot.
- Evaluatie en conclusies/aanbevelingen.

HW Winkel en beeldmerk streekproducten	
Inzet	
Projectleider Foodlab	Coördinatie proces, inhoud
Accountmanager bedrijven	Netwerk, inhoud
Communicatieadviseur	Communicatie, pr, vormgeving
Gebiedsmarketeer	Koppeling gebiedsmarketing
Externe inzet	
Detailhandelsraad (opdrachtgever/penvoerder)	
Provincie Zuid-Holland (financiering)	
Fase 1	
Externe opdracht (Winkelmanagement en Many Tastes)	
Doorlooptijd	
Q4 2020 – Q2 2021	
Budget	
Provincie Zuid-Holland	€ 15.000,- (fase 1)
Regio Deal (doorontwikkeling Zuid-Hollandse Delta)	p.m. (mede obv uitkomst fase 1)

4.2.2 Doorontwikkeling van voedselinnovatie in de zorg (fase 1)

Er zijn mensen die in een zorginstelling zitten en verzorgd worden en er is een groep mensen die volledig zelfstandig thuis kan wonen. In de Hoeksche Waard is dat niet anders. Daartussen zit echter ook een grote groep mensen die thuis woont, maar niet helemaal voor zich zelf kan zorgen. Dit leidt te vaak tot ondervoeding, eenzaamheid of psychische klachten. Deze mensen modderen lang door tot het echt niet meer gaat en dan komen ze ondervoed, eenzaam en psychisch labiel aan bij een zorginstellingen of ziekenhuis. Deze instellingen moeten dan een grote inspanning verrichten om deze mensen weer op fysiek en psychisch gezond te krijgen. Voor deze groep is het initiatief van Zorgwaard (e.a.) voor voedselinnovatie in de zorg bedoeld.

Doelen

De ambitie is een coöperatie op te richten waarin vanuit meerdere organisaties wordt gewerkt om deze thuiswonende groep mensen van goed en gepersonaliseerd voedsel te voorzien, rekening houdend met eventueel medische complicaties bij bijvoorbeeld slikken of kauwen. Zorgwaard kan de voedselvoorziening organiseren in samenwerking met kennisorganisaties, de gemeente kan het sociaal beleid beter uitvoeren en lokale voedselproducten krijgen een bestemming voor hun product met een hoge toegevoegde waarde. Ook moet onderzoek gedaan worden door kennisorganisaties om bewijs te leveren over de resultaten van deze aanpak. De ambitie is dat een dergelijke coöperatie of aanpak ook in andere gebieden toepasbaar is, om te beginnen in de Zuid-Hollandse Delta.

Indien het lukt om ondervoeding tegen te gaan, als onderdeel van een groter zorgaanpak, zal dit zeer preventief werken en de kwaliteit van leven verhogen van de doelgroep. De doelgroep bestaat uit vooral uit ouderen, maar ook uit jongere mensen die een medische aandoening hebben. Deze doelgroep is uiteraard ook vertegenwoordigd in de Hoeksche Waard en de andere gemeenten in de Zuid-Hollandse Delta.

Opzet
De coöperatie heeft een breed zorgdoel waar meerdere partners aan mee moeten doen. Dat vraagt veel organisatie en financiering om dat op poten te zetten. Het heeft meerwaarde om met een kleinere stap te beginnen. Bijvoorbeeld door voor een kleine groep zorgbehoevende en thuiswonende mensen te gaan werken als het gaat om gepersonaliseerde voedselvoorziening, monitoring van de resultaten en andere zorg. Indien Zorgwaard een wachtlijst kan gestart worden met een pilot om deze mensen gezond(er) te krijgen en tegelijkertijd ervaring op te doen met hoe zo'n coöperatie in de praktijk kan werken. Ook leren de partners elkaar kennen en elkaars meerwaarde zien, of juist ontdekken dat die er onvoldoende is. Na afloop van een proefperiode wordt dan besloten of onder welke voorwaarden dit opgeschaald kan worden.

Organisatie
Zorgwaard is de eerste schakel in deze samenwerking en de gemeente faciliteert in dit proces door initiatiefnemers te helpen met het ontwikkelen van het plannen en het opstellen van een projectplan. Met dit plan kunnen samenwerkingspartners worden geïnformeerd/geënthousiasmeerd en kunnen fondsen worden aangesproken. Gezamenlijk moet worden verkend hoe de invulling van deze rol er voor de gemeente voor het vervolg uit ziet.

Wie kunnen voordeel hebben bij een dergelijk concept:
- Zorgwaard.
- Kennisorganisaties.
- De gemeenten vanuit het oogpunt sociale inclusiviteit, WMO en Foodlab.
- Zorgverzekeraars vanuit deels een ideële doel voor het verhogen van de kwaliteit van leven van hun doelgroep, maar ook om onnodige medische interventies te voorkomen en lichamelijk leed voorkomen. Mogelijk levert dat een financieel voordeel op, maar dat zou niet het eerst doel moeten zijn.
- Voedselproducenten waarvan hun voedsel echt meerwaarde heeft en niet in de bulk gaan.
- Banken.
- Nader in te vullen organisaties.

NB. Een groot probleem is dat de huidige financiering van de zorg is gericht op curatieve zorg. Financiering van preventieve zorg uit reguliere zorgmiddelen is daarom een structureel probleem. Dit initiatief zal daar vermoedelijk niet op korte termijn een einde aan maken, maar kan wel het begin zijn om op een andere manier naar zorg en welzijn te kijken.

Voedselinnovatie in de zorgsector	
Inzet	
Projectleider Foodlab	Coördinatie proces, inhoud (food)
Accountmanager bedrijven	Netwerk, inhoud (food)
Adviseur gezondheid en informele zorg	Inhoud (zorg)
Communicatieadviseur	Communicatie, pr, vormgeving
Externe inzet	
Projectleider Twynstra Gudde (i.o.v. gemeente)	Bestaande opdracht
Zorgwaard team Gastrologie	
Kennisorganisaties	
Fase 1	
Ambitie scherp stellen: projectopdracht	
Samenwerkingsverband	
Fase 2	
Uitvoering pilot	
Onderzoek: monitoring en evaluatie	
Doorlooptijd	
Q4 2020	Verkenning
Q1 2021 – Q2 2021	Aanpak en start pilot
Budget	
Gemeente, inzet TG (lopende opdracht 2020)	€ 15.000,-
Regio Deal (doorontwikkeling Zuid-Hollandse Delta)	p.m. (mede obv uitkomst fase 1)

4.3 Agrarisch natuurbeheer en biodiversiteit

4.3.1 Ontwikkeling akkerranden Hoeksche Waard

De bloemrijke akkerranden in de Hoeksche Waard zijn in tien jaar uitgegroeid tot een begrip in het hele land. Een lust voor het oog én goed voor de leefbaarheid van mensen en dieren. Zo blijkt uit onderzoek en monitoring. Boeren strooien de randen van hun akkers in met een speciaal samengesteld mengsel. Verspreid over de Hoeksche Waard is er meer dan 500 kilometer aan akkerranden aangelegd. Als de mix van zaden tot bloei komt, ontstaat er een prachtig geheel van verschillende bloemen en kruiden. De akkerranden vormen een bufferstrook tussen het cultuurgewas van de boer en het oppervlaktewater in de sloten. Daarnaast zijn de randen nuttig voor de bevordering van de bestuiving van de gewassen en het herstel van de biodiversiteit in het landschap.

Het succes van de akkerranden in onze gemeente is het gevolg van de professionaliteit en de goede organisatiegraad van de boeren. Onder de vlag van het Corporatie Coöperatief Hoeksche Waard (CCHW) zijn zij een belangrijke gesprekspartner op dit gebied voor gemeenten, provincie, waterschap, LTO en wetenschap/onderzoek.

Doelen

De financiering van de akkerranden in provincie Zuid-Holland is complex geregeld en daarmee niet volledig sluitend voor de boeren. Gemeente Hoeksche Waard draagt het tekort door hiervoor ook financiële bijdrage te doen. Daarnaast ondersteunen we het bestuur van het CCHW in de bestuurlijke

gesprekken in de provincie voor een nieuw financieringsmodel. Ook kijken we naar nieuwe financieringsbronnen (bijvoorbeeld binnen de Regio Deal), zodat CCHW binnen haar capaciteitsgrenzen kan doorgroeien.

Akkerranden Hoeksche Waard	
Inzet	
Projectleider Foodlab	Coördinatie proces, inhoud
Communicatieadviseur	Communicatie, pr, vormgeving
Externe inzet	
Bestuur CCHW	
Deelnemende agrariërs	
LTO, waterschap, provincie, wetenschap/onderzoek	
Uitvoering	
Financiën	
Samenwerking/bestuurlijk overleg	
Onderzoek: monitoring en evaluatie	
Doorlooptijd	
Structureel	
Budget	
Gemeente, budget akkerranden	€ 35.000,- (jaarlijks)
Regio Deal (doorontwikkeling Zuid-Hollandse Delta)	p.m.

4.4 Innovatie en techniek

4.4.1 Ontwikkeling van een onderwijsprogramma op het gebied van agrifood

De Hoeksche Waard kent veel voorbeelden van boerderij- en voedseleducatie, bijvoorbeeld de bezoeken die schoolklassen brengen aan boerenbedrijven, het Wellant College in Klaaswaal en de diverse (afstudeer)onderzoeken die in de regio lopen vanuit de Hogere Agrarische School (HAS) Den Bosch en de WUR. Op die manier geeft de Hoeksche Waard letterlijk en figuurlijk invulling als proeftuin.

Doelen

Vanuit de gedachte dat kinderen met goede voedselkennis en vaardigheden in staat zijn om bewuste, duurzame én gezonde keuzes te maken op het gebied van voedsel en voeding draagt de gemeente vanuit het Foodlab een warm hart toe aan deze initiatieven en is de ambitie om deze door te ontwikkelen door:

- In samenwerking met onder meer Jong Leren Eten toewerken naar een evenwichtige kosten- en batenverdeling tussen scholen en ondernemers voor boerderij- en voedseleducatie;
- Faciliteren in schoolbezoeken aan de boerderij door een budget voor vervoer van schoolklassen en inzet op communicatie;
- De ontwikkeling van een HBO-programma voor de opleidingen Food Commerce and Technology (Bachelor), Associate Degree (AD) Tuinbouwmanagement, Dier- en Veehouderij (Bachelor), Landscape and Environment Management (Bachelor) en Tuinbouw & Agribusiness. (Bachelor) in samenwerking met de InHolland Hogeschool Rotterdam, Zorgwaard/ kennisorganisaties en de Samenwerking Onderwijs Bedrijfsleven Hoeksche Waard (SOB-HW);

- Het verkorten van de lijnen en het verstevigen van de samenwerking tussen scholen en ondernemers door inzet van de accountmanager Jong Leren Eten, Regiekr8 en de projectleider multifunctionele landbouw van LTO Noord afdeling projecten.

Onderwijsprogramma agrifood	
Capaciteit	
Projectleider Foodlab	Coördinatie proces, inhoud
Projectleider SOB/arbeidsmarktagenda	Bestaande opdracht
Accountmanager bedrijven (netwerk, stageplaatsen)	Netwerk
Communicatieadviseur	Communicatie, pr
Externe inzet	
Coördinator Jong Leren Eten	
SOB-partners	
Zorgwaard/kennisorganisaties	
Uitvoering	
Faciliteren in uitvoering Jong Leren Eten (netwerk, vervoer)	
Nieuwe onderwijsinitiatieven met partners (hoger) onderwijs	
Leeropdrachten en stages	
Doorlooptijd	
Quickwins structureel	
Q4 2021- Q2 2022	
Budget	
Gemeente, budget Foodlab	€ 15.000,- (jaarlijks)
Andere initiatieven (externe cofinanciering)	p.m.

4.4.2 Publiek-private samenwerking energietransitie in de landbouwsector

Op initiatief de WUR is er in 2020 een publiek-private samenwerking (hierna: PPS) gestart om de energietransitie in de landbouwsector te onderzoeken en te versnellen. Wegens succes wordt deze PPS per 2021 uitgebreid. De WUR heeft hiervoor in samenwerking met LTO Noord bij de Topsector Agri en Food een projectvoorstel met subsidievraag ingediend en deze is eind 2020 toegekend. Het Ministerie van LNV is hierbij betrokken. De periode waarin het project loopt is 2021-2024.

Doelen

Gemeente Hoeksche Waard is één van de onderzoekregio's in de uitbreiding van de PPS. Er wordt in de samenwerking aansluiting gezocht bij een tiental agrarisch ondernemers in onze gemeente voor onderzoek en nieuwe toepassingen van duurzame energie. In de Hoeksche Waard wordt de samenwerking in samenspraak met de gebiedspartners toegespitst op de introductie van de elektrolyser voor duurzame waterstofproductie, ter vervanging van diesel. Op die manier wordt duurzame energie op het boerenbedrijf opgewekt en toegepast, zonder dat hierbij het regionale energienetwerk op piekmomenten wordt overbelast. LTO Noord, afdeling Hoeksche Waard, is hierbij betrokken.

Opzet
De aanpak van de PPS bestaat uit twee fasen:

1. Landbouw als vliegwiel voor de energietransitie: in samenwerking met netbeheerder, landbouw/agrarisch collectief, gebiedspartijen en inwoners de mogelijkheden van energietransitie in de landbouwsector analyseren en benutten ten behoeve van de energietransitie. Er is hierbij aandacht voor duurzame energiewinning als (nieuw) verdienmodel voor de boeren.
2. Fossielvrije landbouwmechanisatie: in beeld brengen van de (on)mogelijkheden bij nieuwe toepassingen van fossielvrije mechanisatie in de landbouw, bijvoorbeeld wat betreft de capaciteit van het regionale energienetwerk. Aan de hand van een actieprogramma worden inzichten toegepast en de introductie van fossielvrije mechanisatie versneld.

Beoogde resultaten:
Fase 1:

- De potentiële rol van de landbouw aan RES wordt in beeld gebracht (o.a. meer aandacht voor groen gas).
- Concrete handvatten om de rol van landbouw bij het realiseren van de RES doelen te maximeren gebaseerd op concrete gebiedspilots.
- Toepassing van 4 aansprekende ontwerpen op gebiedsniveau in samenwerking met gebiedspartners.
- Inzichten en resultaten van deze trajecten beschikbaar voor andere RES gebieden.

Fase 2:

- Inzicht in wat de introductie van fossielvrij tegenhoudt/belemmert (technisch / economisch, sociaal, systeem).
- Ontwikkelen van een actie- en uitvoeringsprogramma gericht op het oplossen van deze belemmeringen.
- Handvatten bieden voor beleid en sector om de overgang naar fossielvrije mechanisatie te versnellen.
- Ondernemers uit het regionale innovatienetwerk fungeren als proeftuin en een opschaal strategie is ontwikkeld voor minimaal 2 vernieuwende toepassingen voor fossielvrije landbouwmechanisatie.

In bijgevoegd projectvoorstel worden de aanpak en (gewenste) resultaten van de PPS verder toegelicht.

Organisatie
De gemeente neemt deel aan deze PPS. Dit helpt ons in het (versneld) realiseren van de doelen die wij stellen in het Programmaplan Duurzaamheid (energietransitie) en Economie (nieuwe verdienmodellen voor boeren en Foodlab). Mogelijk zijn er in een later stadium ook kansen om de PPS te koppelen aan de uitvoering van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta.

De lead van deze samenwerking ligt bij LTO Noord en veel onderzoek en toepassingen vinden plaats in de bedrijfsvoering van de aangesloten agrarische ondernemers. De gemeente zal in de samenwerking een faciliterende rol nemen (in kennis, tijd, netwerk en procesgeld). Dit willen we doen door jaarlijks € 10.000,- (voor de jaren 2021 en 2022) beschikbaar te stellen en mee te denken in de uitvoering van het traject.

PPS energietransitie in de landbouwsector	
Capaciteit	
Projectleider Foodlab	Coördinatie proces (fase 2), inhoud
Adviseur duurzaamheid	Coördinatie proces (fase 1), inhoud
Accountmanager bedrijven (netwerk, stageplaatsen)	Netwerk
Communicatieadviseur	Communicatie, pr
Externe inzet	
LTO Noord (projectleiding)	
WUR	
Provincie, netbeheerder, agrariërs en andere gebiedspartners	
Uitvoering	
Zie bovenstaande toelichting	
Doorlooptijd	
Q2 2021-2024	
Budget	
Gemeente, budget duurzaamheid	€ 10.000,- (2021en 2022)
Bijdrage samenwerkingspartners	Externe cofinanciering

5. Communicatie

In deze communicatieparagraaf gaan we dieper in op met welke boodschap we de stakeholders informeren en hoe. Daarbij benaderen we het project als iets dat van gemeente Hoeksche Waard is, maar tegelijkertijd goed past binnen de ambitie van de programmalijn agrifood van de Regio Deal.

5.1 Connectie Regio Deal

Binnen de samenwerking voor agrifood binnen de Zuid-Hollandse Delta zijn drie businesscases geformuleerd. Een daarvan is het realiseren van een netwerk foodlabs waarmee kennis- en informatiecentra op verschillende eilanden met elkaar worden verbonden, kennis wordt gedeeld, wordt geïnnoveerd en massa wordt gemaakt in de transitie van de agrifoodsector. Foodlab Hoeksche Waard is als schakel in het netwerk van meerdere foodlabs in de delta, onderdeel van een groter netwerk waarmee we de slagkracht nog verder vergroten. In de communicatie uitingen nemen we waar mogelijk en relevant ook de ambitie van de Regio Deal mee.

5.2 Nog even in het kort: wat is Foodlab Hoeksche Waard?

De Hoeksche Waard is niet alleen een voedselproducerende gemeente, maar ook een gemeente waar veel onderzoek en ontwikkeling plaatsvindt op het gebied van voeding en voedselproductie. Met diverse pilotprojecten en aansprekende innovators heeft de Hoeksche Waard recht van spreken als het gaat om het uitdragen van duurzame en innovatieve landbouw. Om kennis en ervaring verder uit te nutten, ontwikkelen we het Foodlab. Het Foodlab biedt zo kansen voor educatie, beleving en recreatie.

De definitie van het Foodlab heeft in de afgelopen periode meerdere betekenissen gehad. Het Foodlab als een grootschalig laboratorium wekt de maatschappelijke interesse zeer, maar is op korte termijn financieel niet haalbaar. Nu zien we het Foodlab als een netwerk van meerdere fysieke locaties en initiatieven waar op gebied van agrifood iets te leren, beleven of onderzoek valt. De metafoor ‘foodroute’ wordt veelvuldig gebruikt waarmee we duiden dat het Foodlab meer is dan een plek waar landbouw wetenschappelijk benaderd wordt. Toch kent de route één of meer begin- en eindpunten. De nieuw te bouwen locatie van Hoeksche Hoeve in ‘s-Gravendeel zal wel als het eerste begin- en eindpunt en uithangbord fungeren.

Maar wat zijn dan die initiatieven en locaties? Voor het Foodlab zijn drie programmalijnen gedefinieerd:
1. Gezond voedsel en welzijn.
2. Agrarische natuurbeheer en biodiversiteit.
3. Techniek en innovatiekracht.

Hierlangs worden verschillende projecten en locaties ontwikkeld. Voor professionals als agrariërs, kenniscentra en overheden zullen deze programmalijnen meer gericht zijn op volhoudbare landbouw. Voor inwoners en recreanten zal het Foodlab herkenbaarder door het verkorten van de keten en beleving op gebied van voeding. Door gebiedsmarketing en de vrijetijdseconomie te betrekken krijgt het Foodlab een nog bredere betekenis.

5.3 Kernboodschap

Rekening houdend met de ambities en 'messagehouse' van de Regio Deal businesscases Netwerk Foodlabs en Korte ketens, formuleren we de kernboodschap voor Foodlab Hoeksche Waard als volgt:

Innovatieve landbouw. De Hoeksche Waard staat er symbool voor. Sterker nog, we zijn Europees koploper. In de Hoeksche Waard zijn aansprekende bedrijven gevestigd met internationaal aanzien. Maar ook vinden er continu bijzondere pilots en projecten plaats waarmee we bewijzen dat we onze koploperspositie in stand houden. Met het Foodlab versnellen we ontwikkelingen en laten we onze inwoners en bezoekers zien wat een bijzondere locatie de Hoeksche Waard is. We leren, inspireren en bieden belevenissen waarmee we agrarische ondernemers met de mensen in de Hoeksche Waard verbinden.

Commerciële variant

Alles wat je aandacht geeft, groeit. In een sector waarbij ondernemerschap en de natuur zo met elkaar verweven zijn, heeft dat een dubbele betekenis. Hoeksche Waardse initiatieven versnellen we onder de vlag van het Foodlab waardoor ontwikkelingen van vandaag ervoor zorgen dat we de koploper van morgen zijn. Daar zijn we als Hoeksche Waarders trots op. Door als landbouwsector dit verhaal ook met inwoners en recreanten te delen, groeit ook het begrip voor het vakmanschap en de verbondenheid met de lokale agrariërs.

5.4 Doelgroepen en doelstellingen

Doelgroepen:	Communicatiedoelstellingen
Agrarische ondernemers en andere lokale ondernemers	Foodlab als parapluconcept voor initiatieven onder de aandacht brengen. Iets waar je als ondernemer graag in grote of kleine mate onderdeel van uit wilt maken.
Kennis- en onderwijsinstellingen	Participeren in Hoeksche Waardse of Regio Deal initiatieven die bijdragen aan de ambities van het Foodlab
Inwoners van HW	Betrekken bij de innovatieve ontwikkelingen die bijna letterlijk in de eigen achtertuin plaatsvinden. Enthousiasmeren en activeren om deze te bezoeken of lokaal te kopen.
Bezoekers van HW uit de regio	Enthousiasmeren en activeren de Foodlab initiatieven te bezoeken
Overheden	Zichtbaar en levendig houden van het Foodlab waardoor de gemeente de rol van facilitator kan pakken. Overheden uit Regio Deal meenemen in ontwikkelingen en initiatieven.
Secundaire/intermediaire doelgroepen:	
Medewerkers van de gemeente	Informeren en enthousiasmeren (onze eigen ambassadeurs).
Wethouder	Informeren/betrekken bij succesvolle en bijzondere initiatieven van het Foodlab
Gemeenteraad	Informeren over de voortgang (en betrekken bij stappen die we zetten!)

5.5 Strategie

In de hoofdstuk 4 van deze uitvoeringsagenda worden verschillende initiatieven en projecten uiteengezet. De basis is het ontwikkelen van een digitaal samenwerkingsplatform waarop het netwerk van Foodlabs gezamenlijk wordt uitgedragen. Met dit platform hebben we ook een concrete plek om naar te verwijzen als we met partners en potentiële initiatiefnemers communiceren. Het platform behelst nieuws, activiteiten, bijeenkomsten en een overzicht van partners en wordt doorlopend geactualiseerd

Om inwoners en bezoekers mee te krijgen in de initiatieven gaan we starten met een interactieve belevingskaart die aansluit bij de doelen van gebiedsmarketing en vrijetijdseconomie. Een jaarrond programma van activiteiten op verschillende locaties onder de vlag van het Foodlab, gaat helpen de vele initiatieven zichtbaar te maken. Dit brengt de consument letterlijk en figuurlijk dichterbij de landbouwsector in de Hoeksche Waard.

De ambities met het Foodlab krijgen ook een plaats in de gebiedsmarketingstrategie. De kwaliteiten op het gebied van landbouw, voedselproductie en het agrarisch landschap vormen belangrijke bouwstenen om de gebiedsmarketing vorm en inhoud te geven. In de ontwikkeling van het merkenpaspoort zal in de propositielijn 'agrifood' de koppeling met het Foodlab worden gemaakt. Zodoende ontstaat in de vormgeving en uitstraling een eenduidig en herkenbaar beeld.

Met deze basis kunnen nieuwe initiatieven verder worden opgetuigd en toegevoegd aan het samenwerkingsplatform en de belevingskaart. De rol van de Regio Deal is om initiatieven binnen het netwerk van Foodlabs gemeentegrens overstijgend een podium te geven.

5.5.1 Tone of voice

Trots, enthousiast, flitsend, modern, transparant en professioneel

5.5.2 In te zetten middelen / kanalen

Voor de communicatie maken we een afweging – wie is de afzender en voor wie is het bedoeld? – om een keuze te maken in onderstaande middelen / kanalen.

Owned Media

- Website gemeente
- Website gebiedsmarketing → samenwerkingsplatform
- Social media gemeente en gebiedsmarketing
    - Facebook en Instagram → bewoners en bezoekers
    - Twitter en LinkedIn → agrarische ondernemers, belangenorganisaties, raad etc
- Website Regio Deal
- Social Media Regio Deal
    - Twitter en LinkedIn → agrarische ondernemers, belangenorganisaties, raad
- Nieuwsbrief Regio Deal
- Bewegwijzering in het landschap

Paid Media

- On-/offline advertenties (kan ook gesponsorde berichten op social media zijn)
- Advertorials in vakbladen
- RTV (regionaal, landelijk en internationaal)

Earned Media

- Persberichten gemeente

- Persbericht vanuit Regio Deal (als het onderwerp daar geschikt voor is)
- Free publicitiy via partners als LTO etc.
- Gedeelde content

De communicatie-acties worden opgenomen in de Mijlpalenkalender voor de opgave economie. De projectleider is in samenwerking met de communicatieadviseur verantwoordelijk voor de uitvoering van deze acties.